

Kystfiskeri på lånt tid

af Jens Fogh-Andersen

Lildstrand blev til i kraft af en mand, som så mulighederne for at drive fiskeri fra lokaliteten under Bulbjerg. Gennem årene har fiskeriet og det lille samfund været gennem både op- og nedture. Nu er fiskersamfundet på vej ned i en ny bølgedal, og det er tvivlsomt, om der lokalt er kræfter, der kan vende udviklingen og sikre et fortsat kystfiskeri.

Lildstrand lever på lånt tid. I hvert fald som fiskersamfund.

Sådan er de barske realiteter i fiskersamfundet øst for Bulbjerg anno 2004, hvor der skal mere end almindelig optimisme til at tro på fremtiden for det kystfiskeri, som blev genoplivet for snart 25 år siden af en kreds af unge mennesker.

Kystfiskeriet i Lildstrand blev vakt til live over to omgange efter at storme i 1970 og i 1981 havde ødelagt faciliteterne på landingspladsen. Et tilsvarende gå-på-mod findes næppe igen, hvis endnu en storm går over Lildstrand, vurderer Tage Nielsen, formand for Lildstrand Fiske- og Spilhusforening og en af de unge, som i 1981 var med til at vække kystfiskeriet til live.

– Dengang var det både arbejde – og spænding. I dag er det kun arbejde. Spændingsmomentet er væk – og det samme er gejsten fra tidligere, siger Tage Nielsen, som tvivler på, at nogen i dag kan gentage kunststykket fra 1981, hvis det kommer så vidt. Forklaringen er enkel. Der er ingen unge tilbage, og de otte aktive fiskere på pladsens fem både lever på lånt tid.

Lildstrand har før stået i en situation, hvor der skulle kæmpes for samfundets eksistens.

Senest efter en storm i oktober 1970, hvor grundlaget for byens væsentligste erhverv helt bogstavelig skyllede i vandet, da installationerne på landingspladsen blev bølgenes bytte. Naturen tog livtag med Lildstrand i 1970, bare tre år efter at aktiviteterne i Lild-

Det begyndte med fiskeri, og der fiskes fortsat – men hvor længe?

strand toppede. I 1967 fiskede 17 både fra stranden, og 180 mennesker havde adresse i byen, men så gik det nedad bakke.

Liv på kysten

Det hele var ellers begyndt så godt.

Året er 1883. Vest for Bulbjerg er kysten langs Vigsø Bugt øde. Bortset fra en rednings- og raketstation ved Lildstrand er der ingen huse så tæt ved havet. Lige bortset fra et gammelt pakhuis fra den tid, da folkene fra de frodige Limfjordsegne drev skudehandel på Norge.

Det år blev der liv på kysten ved Lildstrand. Historien vil vide, at 1883 var året, da den 23-årige Poul Christian Hansen Græsbøl pakkede sine ejendele på en trillebør, vendte hjemmet »Græsbølgård« ryggen og drog de fem-seks kilometer ud til kysten. Han bosatte sig i det gamle pakhuis sammen med sin hund og begyndte som den første det helårsfiskeri fra stranden, der siden har været grundlag for Lildstrands eksistens.

Beboerne på egnen havde længe haft kendskab til to gode fiskesteder ved Lildstrand. Søen »Strandkær« og stenrevet »Bragerne« ret ud for kysten. Så nybyggeren på stranden kan meget vel have haft de to steder i tankerne, da han traf sit valg.

Var der skepsis mod Poul Græsbøl og hans bosættelse, blev den hurtigt overvundet. Nye folk kom til, og selv byggede Græsbøl hus, giftede sig og blev 10. december 1886 far til Lildstrands første barn.

I 1885 havde »Fiskeriforeningen for Lildstrand« 27 medlemmer. Året efter opførte man et ishus, og en opgørelse fra 1887 viser, at ikke mindre end 67 personer fiskede fra pladsen. En del havde dog fiskeriet som bierhverv.

I 1900 var der ti huse ved stranden. 12 familier boede fast i Lildstrand og tjente til dagen og vejen ved at fange torsk, kuller, rødspætter og om sommeren også hummer.

Fra fremgang til stagnation

I 1904 åbnede Thisted-Fjerritslev Jernbane. Via stationen i Frøstrup fik Lildstrand for alvor forbindelse med verden og nye muligheder for at afsætte den fisk, der blev landet.

Fiskeriet blomstrede og Lildstrand voksede. I 1910 kom telefonen, 20'erne bragte toldsted, skole og pensionat til byen. Tiåret efter fik de ca. 75 indbyggere i det nu 50-årige samfund både elektricitet, købmand og bager.

Efter Anden Verdenskrig befæstede Lildstrand yderligere sin status. Der blev bygget forsamlingshus, det gamle redningshus blev indrettet til kirke og i 1952 blev fiskeriets vilkår forbedret, da der blev etableret et op- og udhalningsspil på landingspladsen.

I 1967, samme år som Hanstholm Havn blev indviet, toppede aktiviteterne. 17 både fiskede fra stranden, og indbyggertallet nåede 180.

Herefter satte naturens ugunst en stopper for udviklingen. Havet åd sig længere og længere ind på stranden og tvang bådene til Hanstholm.

Stagnationen bredte sig. I 1970 var der kun fire både tilbage i Lildstrand.

Det år i oktober satte en storm et endeligt punktum for fiskeriet, da spilhuset og de andre installationer blev bølgernes bytte. For 30 år siden, midt i 1970'erne, var der bare 65 indbyggere tilbage i byen, der var præget af fraflytning. De unge flyttede væk, og de ældre faldt bort. De få, der var børn i de stille år i 1970'erne, husker da også Lildstrand som et sted, hvor man bare boede. Arbejdet var alle andre steder end i Lildstrand, hvor iskiosken var noget af det mest spændende for byens få teenagere.

I al ubemærkethed

Derfor var det også et samfund med mange pensionister, som var blevet en del af Hanstholm Kommune med kommunesammenlægningen i 1970.

Den gamle Tømmerby-Lild kommunalbestyrelse havde allerede afskrevet stedet som et aktivt og livskraftigt lokalsamfund. Det var udset til sommerhusområde.

Planerne var aldrig godkendt i den gamle kommunalbestyrelse i Tømmerby-Lild, men fulgte med over i den nye Hanstholm Kommune, hvor politikerne også havde svært ved at se alternativer til turismen i Lildstrand.

Politisk var Lildstrand ikke et varmt emne, og helt frem til 1980, 10 år efter kommunalreformen, havde lokalsamfundet Lildstrand endnu ikke været genstand for en egentlig politisk drøftelse i den »nye« kommune.

Udviklingen i Lildstrand fik lov at gå sin egen ubemærkede gang, så måske var det derfor, at de færreste var opmærksomme på, at Lildstrand stille og roligt var ved at vågne af tornerosesøvn og rejse sig ved det træ, hvor det godt 10 år tidligere var faldet, nemlig fiskeriet.

Det koster penge at drive spil og andre installationer på landingspladsen, men uden disse faciliteter er der ikke noget fiskeri.

De unge i Lildstrand var igen begyndt at fiske fra stranden. Først og fremest med joller, men de fiskede, og den daværende borgmester i Hanstholm, venstremanden Verner Gregersen, lagde ikke skjul på, at det kom bag på mange – og egentlig også var en smule sensationelt.

Ud af tornerosesøvn

Men initiativet satte Lildstrand på den lokalpolitiske dagsorden. Glemte var tankerne om tornerosesøvn og sommerhuse som eneste alternativ til ingenting. I 1982 godkendte Hansthols kommunalbestyrelse en lokalplan for det samfund, der 10 år forinden havde fået betegnelsen »nedlagt fiskerleje«.

I en nye lokalplan lægges der vægt på, at Lildstrand skal bevares til helårsboboelse. Ved at tilbyde flere helårsgrunde skal lokal-samfundet og fiskeriet »søges støttet optimalt fra Hanstholm Kommune«.

Det hele skal ses som kommunens forsøg på »at tilfredsstille et behov på stedet og derigennem åbne mulighed for en forøgelse i indbyggertallet i Lildstrand til støtte for de på stedet værende faciliteter«.

Lildstrands genopstandelse som levende lokalsamfund skyldes i høj grad en lille gruppe unge, som var store børn i 1970, da alt gik på vågeblus. 10 år senere er de først i 20'erne og har mod på fremtiden.

De ville fiske og var villige til at gøre en indsats for at vække fiskeriet fra Lildstrand til

live igen. Og det hele skete på bedste græsrodsmaner. To af de unge var Karsten Kollerup og Svend Erik Thomsen. Begge huskede, hvordan det var, da de var drenge, og der stadig var fiskeri fra landingspladsen. Det var spændende – og det gav penge! Så hvorfor ikke prøve igen?

De to stak hovederne sammen og fandt ud af, at det kunne være sjovt at lave en forening, Lildstrand Fiske- og Spilhusforening. Både fordi det var nødvendigt, og for at vise »de gamle«, at de unge ville noget med Lildstrand.

Vedtægterne for den nye Lildstrand Fiske- og Spilhusforening skrev på Karsten Kollerup på en lånt rejseskrivemaskine. Foreningens paragraffer var også lånt, nemlig fra lovene for SiD, Hanstholm.

Den stiftende generalforsamling blev holdt i juni 1981, og samme år i november kunne foreningen indvie sit nye spil, efter fiskeriet i større stil havde ligget stille siden stormen i 1970.

Lykken står de kække bi

Glæden var kort. I slutningen af november 1981 blev landingspladsen raseret af en orkan og det nye spilhus ødelagt, men denne gang ville de nye fiskere det anderledes end 11 år tidligere. Frem for at give op tog de fat på genopbygningen med det samme. Uden at vide om der i det hele taget var penge til det, bestilte Karsten Kollerup håndværkere og skrev ansøgninger om stormflodshjælp til alle tænkelige myndigheder. Denne gang på en skrivemaskine købt til formålet. Og lykken står de kække bi! Velviljen var stor overalt, for det var svært at være negativ over for en gruppe mennesker, der gerne ville have hjælp til at klare sig selv.

Midt i 1980'erne var der igen god gang i Lildstrand. Nede på landingspladsen var der i

I 1970 blev installationerne på landingspladsen bølgenes bytte – og det samme skete 11 år senere, men dengang var der en flok unge fiskere klar til at tage fat.

reglen travlhed i spilhuset, hvor spillet i sig selv var et fint eksempel på, hvordan tingene blev grebet an, da samfundet skulle genoplives. Man brugte, hvad der var for hånden. Spillet blev bygget op med en dieselmotor fra en gammel bus, motorkraften førtes over til den store spiltromle, der egentlig sad på en Esbjerg-trawler, via en kardanaksel hentet fra en gammel gummiged. Men det virkede, dengang for nu 20 år siden.

Dengang var Tage Nielsen formand for fiske- og spilhusforeningen. Han var 22 år, da han i 1981 købte sin egen kutter, en gammel Vorupør-båd, som fem år senere blev skiftet ud med en part i en nyere båd.

I 1981 var Tage Nielsen den yngste selvstændige fisker i Lildstrand. Dengang var kystfiskeriet et nyt håndværk, der skulle læres, og der var en del børnesygdomme at overvinde.

I midten af 1980'erne var 30 mand beskæftiget med fiskeri fra Lildstrand, hvor fiskeriet havde en værdi, der svarede til, hvad de otte

mand på to store Hanstholm-trawlere fiskede for.

Tilbageslag

For 20 år siden var Tage Nielsen og hans kolleger optimister. Omsætningen på pladsen var steget støt siden 1981, og en dag med godt havvejr resulterede gerne i en tilførsel på 120-140 kasser – rundt regnet 5.000 kilo.

Nogen troede, at pengene bare kom af sig selv, men de fandt hurtigt ud af, at så var det ikke her, de skulle tjene dem, for årslønnen for en fisker – også fra Lildstrand – skal hentes på havet.

Sådan er det også i 2004. Det er bare blevet sværere for de otte aktive fiskere på landingspladsens fem tilbageblevne både.

Tage Nielsen er stadig en af de »unge« fiskere i Lildstrand, selv om han efterhånden er blevet 25 år ældre siden 1981, hvor han var med til at starte det hele op igen.

Fiske- og spilhusforeningen er et resultat af en flok unges initiativ.

Egentlig gik det rigtig godt op gennem 80'erne, hvor 14 store både hver med to til tre mand ombord landede på stranden. Så kom 1990'erne med kvoter på torsk og tunger, nogle af de vigtigste arter for Lildstrandfiskerne – og så begyndte det at gå den forkerte vej.

En ophugningsrunde ført i 1990'erne tog så mange fartøjer ud af dansk fiskeri, at der blev »luft« til de, der blev tilbage. Det betød et nyt løft til Lildstrand, hvor antallet af aktive fartøjer omkring 1990 var nede på syvotte stykker.

– Men tingene er aldrig blevet, som de var. Frem til slutningen af 1990'erne var vi omkring en halv snes fartøjer på pladsen, men inden for de sidste tre år er antallet reduceret til de nuværende fem, fortæller Tage Nielsen, som tvivler på, at udviklingen kan vende.

Kystfiskerne er helt enkelt klemte. Godt nok er det stadig i 2004 muligt for en mand at tjene en årsløn, men der er ikke til pensionsopsparing. Når der stadig er fiskere, der holder ved, er det dels fordi alternativerne er svære at få øje på, men også fordi de stadig lever i troen på, at politikere og biologer får øjnene op for de problemer, den ene fiskeri-

politiske hovsaløsning efter den anden giver for kystfiskerne.

– Kystfiskeri er en livsform, det må også gerne være et levebrød, men en familie kan umuligt leve alene af indtægterne fra mandens fiskeri, siger Tage Nielsen.

Forklaringen ligger i kvoterne. Fiskerne kan sagtens regne ud, hvor mange kilo torsk, der skal landes hver måned for at sikre penge til båd, besætning og til at dække udgifterne til at drive landingspladsen. Og en torskekvote på 1.100 kilo om måneden rækker hverken til månedsløn eller faste udgifter.

– Selv om nogen har lyst til at komme ind i kystfiskeriet, så kvæles lysten af hovsaløsninger og af usikkerheden om, hvilke fiskemuligheder, der er til næste år. Politikerne siger, at vores skånsomme fiskeri skal støttes, men hver gang de serverer et kødben, så er der kun knoglen tilbage til os, når det kommer til stykket. Kødet er forsvundet undervejs.

Sommerhuse og rustikt miljø

Uden fiskeri er Lildstrand ikke længere det Lildstrand, som lever i dag. Det ender som et kreativt sommerhusområde for bedrestillede, som har råd til at betale en stadig højere pris for huse i et rustikt miljø med masser af natur – og med fiskerne på landingspladsen som et charmerende indslag.

– Det var ikke lige den udvikling, lokalpolitikere forudså for godt 20 år siden, men når det er blevet virkelighed, så skyldes det nok større politiske beslutninger.

Tage Nielsen er ret sikker på, hvad der skal til for at sikre et kystfiskeri i endnu 15 til 20 – måske 30 år. Lildstrandfiskerne skal have hjælp til at drive landingspladsen – og det vil først og fremmest sige til at holde spil og andre faciliteter i gang. Et arbejdende mu-

I årenes løb har der flere gange været blæst om bebyggelsen i Lildstrand, men hver gang har beboerne formået at få tingene på fode igen.

seum, siger han, men det kan være nødvendigt, for jo færre aktive fiskere, desto færre er der til at dele udgifterne til landingspladsen.

I dag kan de aktive både spare 10 procent på udgiftsiden ved at flytte til Hanstholm. For to til tre år siden var det fem til seks percents besparelse.

– Men uanset antallet af både skal vi lønne en spilpasser og betale udgifter til vedligeholdelse. Og som situationen er i dag, er det naivt at tro, her kommer flere både, siger Tage Nielsen.

Det opsving, Lildstrand oplevede for godt 20 år siden, da fiskeriet genopstod, er fladet

ud. Antallet af fastboende er knap 70 – og tilflytterne er repræsentanter for »det grå guld«, som overtager de tidligere helårshuse til fritidsbrug.

Så jo – Tage Nielsen ved godt, at han tegner et dystert billede af Lildstrand som et aktivt lokalsamfund, men det er svært at gøre andet, for den bølgedal, samfundet er nede i, er dybere end godt er – og i modsætning til for 20-25 år siden er der ikke en flok unge, der ser en udfordring i at vende udviklingen endnu en gang.

Skriftlig kilde:

Jens Fogh-Andersen: »Kystfiskeri – en livsform eller et håndværk med fremtidsmuligheder« – otte artikler om det at drive fiskeri fra åben strand. Hovedopgave til Danmarks Journalisthøjskole.

Jens Fogh-Andersen

Født i 1958. Student fra Frederikshavn Gymnasium 1978. Læst jura og forhistorisk arkæologi ved Aarhus Universitet. Danmarks Journalisthøjskole 1982-86. 1989 lokalredaktør i Hanstholm for Thisted Dagblad.